

**UNIVERSITATEA „LUCIAN BLAGA” DIN SIBIU
FACULTATEA DE ȘTIINȚE ECONOMICE**

TEZĂ DE DOCTORAT

**POLITICA FISCALĂ ÎN ROMÂNIA ȘI ÎN
ȚĂRILE MEMBRE ALE UNIUNII
EUROPENE**

- Rezumatul tezei de doctorat -

**COORDONATOR ȘTIINTIFIC:
PROF. UNIV. DR. ARISTOTEL MIHAI UNGUREANU**

**DOCTORAND:
IOANA IONAC**

**SIBIU
2011**

A. CUPRINSUL TEZEI DE DOCTORAT

INTRODUCERE	Error! Bookmark not defined.
CAPITOLUL 1	Error! Bookmark not defined.
CONSIDERAȚII TEORETICE PRIVIND POLITICA FISCALĂ	Error! Bookmark not defined.
1.1. Conceptul de politică fiscală	Error! Bookmark not defined.
1.2. Funcțiile fiscalității și principiile generale ale impunerii	Error! Bookmark not defined.
defined.	
1.3. Pârghii fiscale	Error! Bookmark not defined.
1.4. Politică fiscală ca factor stimulatив al economiei	Error! Bookmark not defined.
defined.	
1.5. Măsurarea fiscalității	Error! Bookmark not defined.
CAPITOLUL 2	Error! Bookmark not defined.
ANALIZA COMPARATIVĂ A SISTEMELOR ȘI POLITICILOR FISCALE DIN UNIUNEA EUROPEANĂ. REALITĂȚI ȘI PERSPECTIVE.....	Error! Bookmark not defined.
2.1. Gradul de fiscalitate în țările membre ale Uniunii Europene	Error! Bookmark not defined.
2.2. Structura impozitelor la nivelul Uniunii Europene.....	Error! Bookmark not defined.
2.2.1. Impozitarea directă	Error! Bookmark not defined.
2.2.2. Impozitarea indirectă	Error! Bookmark not defined.
2.3. Aportul impozitelor la formarea veniturilor fiscale în țările din Uniunea Europeană	Error! Bookmark not defined.
Bookmark not defined.	
2.3.1. Aportul impozitelor directe la formarea veniturilor.....	Error! Bookmark not defined.
Bookmark not defined.	
2.3.2. Aportul impozitelor indirecte la formarea veniturilor.....	Error! Bookmark not defined.
Bookmark not defined.	
2.4. Analiza fiscalității în Uniunea Europeană pe grupe de țări.....	Error! Bookmark not defined.
Bookmark not defined.	
2.4.1. Țările cu grad de fiscalitate scăzut (sub 30%).....	Error! Bookmark not defined.
Bookmark not defined.	
2.4.2. Țările cu grad de fiscalitate mediu (între 30-35%).....	Error! Bookmark not defined.
Bookmark not defined.	
2.4.3. Țările cu grad de fiscalitate ridicat (între 35-40%).....	Error! Bookmark not defined.
defined.	
2.4.4. Țările cu grad de fiscalitate foarte ridicat (peste 40%).....	Error! Bookmark not defined.
Bookmark not defined.	
2.5. Diversitatea politicilor fiscale în Uniunea Europeană	Error! Bookmark not defined.
2.6. Tendințe în evoluția gradului de fiscalitate. Concurență sau armonizare fiscală în țările din Uniunea Europeană?	Error! Bookmark not defined.
2.7. Influența politicii fiscale asupra dezvoltării economice în statele membre ale Uniunii Europene	Error! Bookmark not defined.
2.8. Concluzii.....	Error! Bookmark not defined.
CAPITOLUL 3	Error! Bookmark not defined.
CARACTERISTICI ALE POLITICII FISCALE DIN ROMÂNIA	Error! Bookmark not defined.
defined.	
3.1. Evoluția sistemului fiscal și a politicii fiscale din România	Error! Bookmark not defined.
3.3. Impozitarea persoanelor juridice	Error! Bookmark not defined.
3.3.1. Impozitul pe profit.....	Error! Bookmark not defined.

3.3.2. Impozitul pe veniturile microîntreprinderilor.....	Error! Bookmark not defined.
3.4. Impozitul pe veniturile persoanelor fizice	Error! Bookmark not defined.
3.5. Contribuțiile sociale obligatorii	Error! Bookmark not defined.
3.6. Taxa pe valoarea adăugată.....	Error! Bookmark not defined.
3.7. Accizele	Error! Bookmark not defined.
3.8. Taxele vamale.....	Error! Bookmark not defined.
3.9. Aportul impozitelor la formarea veniturilor statului ..	Error! Bookmark not defined.
3.9.1. Aportul impozitelor directe la formarea veniturilor statului în perioada 2006-2011.....	Error! Bookmark not defined.
3.9.2. Aportul impozitelor indirecte la formarea veniturilor statului în perioada 2006-2011.....	Error! Bookmark not defined.
3.10. Schimbarea politicii fiscale și a sistemului fiscal ca urmare a aderării României la Uniunea Europeană	Error! Bookmark not defined.
3.11. Concluzii.....	Error! Bookmark not defined.
CAPITOLUL 4	Error! Bookmark not defined.
ANALIZA PoliticII fiscale DIIn România și Ungaria	Error! Bookmark not defined.
4.2. Caracterizarea de ansamblu a sistemelor fiscale din România și Ungaria	Error! Bookmark not defined.
4.3. Structura veniturilor fiscale în România și Ungaria ...	Error! Bookmark not defined.
4.4. Politica fiscală în domeniul impozitării directe	Error! Bookmark not defined.
4.4.1. Impozitul pe profit	Error! Bookmark not defined.
4.4.2. Impozitul pe venit	Error! Bookmark not defined.
4.4.3. Contribuțiile sociale	Error! Bookmark not defined.
4.5. Politica fiscală în domeniul impozitării indirecte	Error! Bookmark not defined.
4.5.1. Taxa pe valoarea adăugată	Error! Bookmark not defined.
4.5.2. Accizele	Error! Bookmark not defined.
4.6. Gestionarea veniturilor bugetare	Error! Bookmark not defined.
4.7. Concluzii.....	Error! Bookmark not defined.
CAPITOLUL 5	Error! Bookmark not defined.
COORDONAREA POLITICII FISCALE ÎN UNIUNEA ECONOMICĂ ȘI MONETARĂ EUROPEANĂ – PRINCIPII, FORME, MODELE	Error! Bookmark not defined.
5.1. Coordonarea între politica fiscală și cea monetară la nivelul Uniunii Europene.....	Error! Bookmark not defined.
5.2. Consolidarea fiscală - măsuri adoptate de statele membre ale UE	Error! Bookmark not defined.
5.3. Efectele incertitudinii privind respectarea Pactului de Stabilitate și Creștere de către țările Uniunii Europene.....	Error! Bookmark not defined.
5.4. Concluzii.....	Error! Bookmark not defined.
CONCLUZII ȘI PROPUNERI	Error! Bookmark not defined.
BIBLIOGRAFIE	Error! Bookmark not defined.
Anexe.....	Error! Bookmark not defined.

B. CUVINTE CHEIE

Politică fiscală, sistem fiscal, grad de fiscalitate, impozite directe, impozite indirecte, impozit pe profit, impozit pe venit, contribuțiile sociale, taxa pe valoarea adăugată, accize, politica monetară.

C. SINTEZE ALE PRINCIPALELOR PARTI ALE TEZEI

Lucrarea „Politica fiscală în România și în țările membre ale Uniunii Europene” reprezintă o analiză a politicii fiscale și a sistemului fiscal european, cu exemplificări atât la nivelul României cât și din cadrul celorlalte state membre ale Uniunii Europene.

Tema de cercetare abordează un spectru larg de probleme privind fiscalitatea și implicațiile politicii fiscale asupra dezvoltării economice în legătură cu integrarea în Uniunea Europeană, dar și o gamă vastă de subiecte actuale legate de politica fiscală din Uniunea Europeană din perspectiva necesității adaptării acesteia la contextul actualei crize economice și financiare.

Importanța temei derivă din semnificația pe care politica fiscală și reformele din acest domeniu o au pentru dezvoltarea economică a oricărui stat, mai ales că lucrarea se concentrează asupra țărilor membre ale Uniunii Europene, care înregistrează niveluri diferite de fiscalitate și unde există încă destul de multe abordări ale fiscalității, în ciuda eforturilor susținute spre convergență. Privită în ansamblu, Uniunea Europeană tinde către convergența sistemelor fiscale naționale, chiar dacă o suprapunere perfectă a acestora nu se întrezărește încă.

Actualitatea temei constă în surprinderea unor probleme și subiecte actuale privind politicile și sistemele fiscale din Uniunea Europeană, printre care amintim necesitatea coordonării politicilor fiscale naționale cu politica monetară unică a Băncii Centrale Europene, creșterea rolului politicii fiscale în cazul țărilor din Uniunea Economică și Monetară Europeană odată cu pierderea autonomiei de politica monetară, nevoia de consolidare fiscală la nivelul Uniunii Europene care are noi valențe în contextul crizei globale.

Această lucrare face și o serie de recomandări cu privire la direcțiile de evoluție a politicii fiscale din Uniunea Europeană în perioada următoare. Pe de o parte, politica fiscală trebuie realizată astfel încât să sprijine convergența nominală și mai ales pe cea reală în Uniunea Europeană. În același timp, politica fiscală trebuie să fie suficient de flexibilă pentru a atenua eventualele șocuri interne și externe generate de aderare.

Teza este structurată în cinci capitole incluzând și alte elemente structurale, respectiv introducerea, concluziile și propunerile, bibliografia, anexele.

În primul capitol - "Considerații teoretice privind politica fiscală" - am abordat, din punct de vedere teoretic, elemente specifice politicii fiscale respectiv: conceptul de politică fiscală; funcțiile fiscalității și principiile generale ale impunerii; rolul impozitelor și taxelor ca pârghii care acționează ca stabilizatori automați ai activității economice în scopul atenuării ciclurilor economice; rolul politicii fiscale pe plan economic și social; măsurarea fiscalității prin indicatori specifici. Printr-un parcurs logic, am procedat la tratarea comparativă a conceptelor și folosirea instrumentelor caracteristice de cuantificare a rezultatelor politicilor fiscale pe plan economic.

Capitolul al doilea - "Analiza comparativă a sistemelor și politicilor fiscale din Uniunea Europeană. Realități și perspective" - este dedicat analizei comparative între sistemele și politicile fiscale proprii statelor din Uniunea Europeană, pe următoarele paliere: gradul de fiscalitate în țările membre ale Uniunii Europene, ilustrând tendințele în evoluția acestuia; structura impozitelor și aportul acestora la formarea veniturilor fiscale în țările Uniunii Europene; fiscalitatea în Uniunea Europeană pe grupe de țări, reflectând diversitatea politicilor fiscale în Uniunea Europeană; influența politicii fiscale asupra dezvoltării economice în statele membre ale Uniunii Europene.

Pentru o analiză mai detaliată asupra fiscalității în interiorul Uniunii Europene am optat pentru gruparea statelor membre în funcție de gradul de fiscalitate în patru categorii distincte: țări cu un grad de fiscalitate scăzut (sub 30%) - Bulgaria, Letonia, Lituania, România, Slovacia, Irlanda; țări cu grad de fiscalitate mediu (între 30-35%) - Polonia, Grecia, Spania, Estonia, Malta, Cehia, Portugalia; țări cu grad de fiscalitate ridicat (între 35-40%) - Cipru, Luxemburg, Ungaria, Marea Britanie, Slovenia, Olanda, Germania; țări cu grad de fiscalitate foarte ridicat (peste 40%) - Finlanda, Italia, Austria, Franța, Belgia, Suedia, Danemarca.

Povara fiscală în Uniunea Europeană calculată ca nivelul tuturor taxelor (inclusiv contribuții sociale) în procente din PIB, este relativ ridicată comparativ cu standardele internaționale. Ca o tendință generală, gradul de fiscalitate a înregistrat creșteri până în anul 2007 urmând apoi să scadă treptat ca urmare a efectelor crizei economice asupra economiilor naționale. Anul 2010 a adus însă o majorare a gradului de fiscalitate în majoritatea statelor membre, gradul de fiscalitate în Uniunea Europeană ajungând la 39,5%, cu mai bine de o treime mai mare decât cel înregistrat de SUA și Japonia.

În interiorul Uniunii Europene, gradul general de fiscalitate are valori diferite, politicile fiscale fiind și ele eterogene. Diferențele dintre state apar în cazul poziționării geografice dar și în funcție de momentul aderării la UE, însă cauzele sunt mult mai diverse. În vederea armonizării, sistemele fiscale ale statelor membre au suferit de-a lungul anilor mari schimbări, mai ales asupra structurii, ca urmare a modificărilor aduse bazei de impozitare dar și ca urmare a funcționării în paralel a economiilor naționale.

Reperete oferite de această analiză amplă a sistemelor și politicilor fiscale europene au fost valorificate cu scopul de a identifica alternative de politică fiscală. Analiza comparativă și stabilirea de corelații între indicatorii dinamici permit prezentarea unor soluții realiste pentru rezolvarea distorsiunilor fiscale în cadrul Uniunii Europene.

Cel de-al treilea capitol al lucrării - "Caracteristici ale politicii fiscale din România" - reunește analize și cercetări orientate cu predilecție asupra sistemului fiscal și politicii fiscale din România pentru identificarea trăsăturilor caracteristice ale sistemului fiscal românesc în comparație cu sistemele fiscale ale celorlalte state membre ale UE: adaptarea legislației fiscale din România la standardele europene; evoluția politicii fiscale din România în perioada 1990-2011 pe baza celor mai importante repere ale acesteia; efectul reformei fiscale asupra aspectelor socio-economice; aportul impozitelor directe și indirecte la formarea veniturilor statului în perioada 2006-2011.

Analizele s-au realizat prin prisma celor doi piloni principali ai sistemului de impozite și taxe: impozitele directe, respectiv impozitele indirecte. S-au identificat astfel principalele caracteristici ale politicii fiscale din România în context european.

O problemă importantă care se află astăzi în atenția multor economiști și factori de decizie este aceea a optimizării sistemului fiscal. Introducerea sau modificarea unui impozit constituie o problemă căreia trebuie să i se acorde o importanță majoră datorită consecințelor generate, de aceasta, pe multiple planuri: economic, social, financiar și, nu în ultimul rând, politic.

Propunerile studiului urmăresc stabilirea unei politici fiscale coerente pentru România în strânsă legătură cu valențele europene ale acesteia.

Capitolul al patrulea - "Analiza politicii fiscale din România și Ungaria" - se constituie într-un studiu de caz la nivelul a două țări (România și Ungaria), din punctul de vedere al evoluției și caracteristicilor principalelor categorii de impozite și taxe, precum și al identificării măsurilor anticriză de natură fiscal-bugetară adoptate la nivelul acestor state.

Sistemele fiscale naționale sunt rezultatul unor perioade îndelungate de adaptări la factori interni și externi țării respective. Mai mult, fiecare sistem are un puternic caracter național iar situația actuală se datorează faptului că, la momentul adoptării respectivelor hotărâri, acestea au permis națiunii să depășească anumite dificultăți sau au facilitat dezvoltarea economică.

În ceea ce privește evoluțiile ultimilor ani nu trebuie uitat punctul de pornire al celor două state anterior crizei economice precum și gradul în care criza a afectat fiecare națiune în parte. În Ungaria efectele negative și-au făcut simțite prezența aproximativ în toamna lui 2008, însă această țară se confrunta încă din anul 2006 cu un deficit bugetar major. Ca urmare a intensificării unor probleme în sistemul fiscal ungar, anul 2006 a însemnat cel mai mare dezechilibru din Uniunea Europeană în paralel cu o creștere accentuată a îndatorării sectorului public.

Gradul ridicat al fiscalității pe care îl întâlnim în prezent în Ungaria este în cea mai mare parte rezultatul măsurilor adoptate la vremea respectivă în scopul reducerii deficitului bugetar. Situația țării, deja dificilă, a fost din nou încercată începând cu anul 2008 când planul de reducere a deficitului bugetar s-a confruntat cu nevoia statului de a limita efectele crizei economice care a atins Ungaria.

În același timp, România înregistra, la rândul ei, un deficit bugetar însă de natură diferită. Slaba gestionare a boom-ului economic anterior crizei a cauzat un grav dezechilibru bugetar prin cheltuirea acestor venituri suplimentare. La finele anului 2008, la fel ca și în cazul Ungariei, criza economică cu efectele ei pătrunde și în România însă țara noastră continuă o creștere economică nesustenabilă fapt care alimentează în continuare deficitul de cont curent.

Ultimii ani au reprezentat pentru ambele state modificări majore ale sistemelor fiscale în scopul reducerii deficitelor și depășirii crizei economice pe fondul relansării lente a economiei europene.

Ultimul capitol al lucrării - "**Coordonarea politicii fiscale în Uniunea Economică și Monetară Europeană – principii, forme, modele**" - a fost structurat pe două componente, astfel:

Prima parte a acestui capitol se concentrează asupra problematicii coordonării politicilor fiscale naționale cu politica monetară unică a Băncii Centrale Europene, atât din punct de vedere teoretic cât și practic.

Este cunoscut faptul că o uniune monetară implică renunțarea la politica monetară ca instrument de stabilizare macroeconomică, ceea ce înseamnă o creștere a rolului politicii fiscal-bugetare. Nu trebuie uitat însă că politicile fiscale naționale pot afecta alte țări. Astfel că Uniunea Economică și Monetară Europeană, prin caracteristicile ei, a schimbat modul de concepere a politicilor macroeconomice la nivelul Uniunii Europene. S-a trecut de la principiul "unul pentru

unul” la principiul “unul pentru toți”. În zona euro, toate statele participante își pot împărți atât beneficiile, cât și costurile unei politici monetare comune, care trebuie însă combinată cu politicile fiscale naționale.

Nevoia de consolidare fiscală la nivelul Uniunii Europene a căpătat noi valențe în contextul crizei financiare globale actuale. În timp ce criza a lovit bugetele publice în toate statele membre ale UE, starea reală a finanțelor publice variază semnificativ de la țară la țară. Privită în ansamblu, Uniunea Europeană tinde către convergența sistemelor fiscale naționale, chiar dacă o suprapunere perfectă a acestora nu este încă întrezărită.

A doua parte a ultimului capitol își propune dezvoltarea unui model matematic, având la bază incertitudinea referitoare la respectarea limitelor stabilite în Pactul de Stabilitate și Creștere

la nivelul țărilor Uniunii Europene, utilizând în estimarea modelului Germania și Portugalia.

La baza studiului stă faptul că volatilitatea variabilelor economice este sporită de manifestarea incertitudinii. Cum cercetarea empirică arată că volatilitatea are un efect negativ asupra creșterii producției, acest rezultat nu trebuie subestimat. Pe modelul unei uniuni monetare precum Uniunea Monetară Europeană, obiectivele autorității monetare (Banca Centrală Europeană) și ale autorităților fiscale (guvernele statelor membre) necesită luarea de măsuri pentru reducerea incertitudinii și consolidarea guvernării economice în Uniunea Europeană.

Lucrarea „**Politica fiscală în România și în țările membre ale Uniunii Europene**” reprezintă o analiză a politicii fiscale și a sistemului fiscal european, evidențiind *un grad încă ridicat al diversității din punct de vedere fiscal în cadrul Uniunii Europene*. Analizele anterioare se concentrau asupra zonelor geografice (țările nordice/sudice) iar aceasta distinge două grupări, vechii membri și noii membri ai UE. Deși tendințele principale s-au menținut (grad al fiscalității mai ridicat în țările de nord, pondere mai ridicată a impozitelor indirecte în PIB în cazul noilor membri) se constată o tendință generală de armonizare cu pași mici a sistemelor fiscale către un sistem unic european mai puternic, mai flexibil și mai rezistent la perioadele de criză.

Ultimii ani au adus sistemului fiscal armonizat o ușoară încetinire. Țările mai mult sau mai puțin afectate de criză au adoptat măsuri rapide și uneori extreme pentru evitarea sau cel puțin minimizarea impactului negativ asupra economiilor naționale. Fiecare membru, vechi sau nou, și-a adaptat sistemul fiscal la nevoile proprii încercând totuși să se mențină pe linia adoptată odată cu aderarea la Uniunea Europeană.

La nivelul Uniunii Europene, deși vorbim de un sistem unic, trebuie avut în vedere specificul fiecărui sistem fiscal național. Sistemele fiscale europene au fost dominate în ultima perioadă de efectele crizei financiare globale și de măsurile luate de fiecare guvern în scopul redresării economiilor naționale, ceea ce a condus la modificări în ceea ce privește structura acestora. Această perioadă a creat o nevoie importantă pentru consolidare fiscală în țările Uniunii Europene și în întreaga lume. Ea a demonstrat, de asemenea, costul instabilității financiare pentru economie precum și importanța unei politici fiscale puternice.

În ultimii ani schimbările în structura sistemelor fiscale europene au fost modeste, fapt care poate sugera că există încă un potențial rezervor de reforme în cadrul sistemelor actuale dar și o serie de constrângeri sau conflicte de interese care împiedică adoptarea de reforme.

La ora actuală cea mai dificilă misiune a guvernelor statelor membre o reprezintă restabilirea încrederii după lungi perioade de datorii nesustenabile și creșteri economice scăzute.

Există încă o serie de state, în special în zona euro, care se confruntă cu mari dezechilibre macroeconomice, a căror soluționare trebuie să devină prioritară.

În acest sens, reformele fiscale ale statelor membre trebuie să urmărească în primul rând crearea de noi locuri de muncă, îmbunătățirea sistemelor de pensii și relansarea creșterii economice.

În țările membre ale UE a existat în ultimii ani o tendință clară de *creștere a ratelor impozitelor indirecte, respectiv TVA și accize*. După modificările fiscale ale anului 2009, în perioada 2010-2011 asistăm la creșteri suplimentare ale acestor rate ceea ce ne poate conduce la concluzia că *ponderea impozitelor indirecte în veniturile fiscale totale o să crească în următorii ani pentru multe dintre statele membre*.

În ceea ce privește *impozitele directe, majorările au fost ceva mai scăzute* însă următorii ani vor dovedi eficiența măsurilor fiscale din această zonă. Astfel, veniturile din taxe au crescut în mare parte pe seama impozitelor pe consum, în timp ce reducerea taxelor și impozitelor a avut loc cea mai mare parte în zona impozitării forței de muncă.

La nivelul României, cheltuielile publice excesive în perioada premergătoare crizei financiare au condus la serioase deficite bugetare în creștere, de la 1% din PIB în 2005 la peste 5% în 2008, pe fondul supraestimării veniturilor care a impus rectificări bugetare repetate.

Criza financiară a adus astfel în lumină nevoia României, precum și a altor state, de adoptare a unei legi a responsabilității fiscale bazată pe reguli fiscale care să asigure un sold bugetar conform cu Strategia fiscal-bugetară, fără depășirea plafoanelor stabilite pentru cheltuielile totale și de personal în situația în care țara noastră se confruntă cu probleme precum dezechilibrul dintre populația ocupată și cea de pensionari, infrastructura subdezvoltată și un grad scăzut de colectare a veniturilor bugetare. Strategia fiscal-bugetară pentru perioada 2012-2014 estimează o creștere economică de 3,5%-4% din PIB pentru 2012 și un deficit bugetar de 3% din PIB pentru anul 2012, 2,5% din PIB pentru 2013 și 2,2% din PIB pentru 2014.

Pentru atingerea acestor obiective convenite cu organismele internaționale, Guvernul României s-a angajat în continuarea graduală a reducerii cheltuielilor de personal la 7,2% din PIB în 2012, 7,08% din PIB în 2013 și 6,79% din PIB în 2014.

Obiectivele principale ale Strategiei fiscal-bugetare pentru perioada 2012-2014 se concentrează în jurul reformei cheltuielilor publice începută în 2010 dar vizează și îndeplinirea țintei de deficit de 3% prevăzută în Tratatul de la Maastricht, încadrarea în țintele majore stabilite în cadrul programului de asistență financiară încheiat cu FMI, UE și Banca Mondială și stabilizarea economiei și reluarea creșterii economice.

Răspunsul României la efectele crizei economice și recesiunii economiei s-a concretizat în adoptarea, în anul 2010, a unui buget consolidat, având ca principală coordonată limitarea creșterii deficitului intern, dar și a celui extern. Totodată, Guvernul și-a concentrat eforturile pe identificarea unor soluții pe termen scurt, menite să diminueze dezechilibrele macroeconomice.

În acest scop, măsurile principale din domeniul politicii fiscal-bugetare au vizat reducerea deficitului către nivelul stabilit de *Pactul de Stabilitate și Creștere* și orientarea resurselor către investiții care susțin creșterea economică.

Pentru România considerăm că următoarele **propuneri** ar putea avea un efect pozitiv pentru eficientizarea sistemului fiscal și pentru atingerea obiectivelor stabilite pentru perioada 2012-2014:

- îmbunătățirea predictibilității și performanțelor politicii fiscale pe termen mediu, maximizarea și utilizarea eficientă a fondurilor de la Uniunea Europeană;
- asigurarea sustenabilității pe termen lung a finanțelor publice;

- eficientizarea aparatului birocratic care funcționează după mecanisme greoaie nereușind să ofere o imagine concretă asupra situației contribuabililor în timp real;
- reducerea contribuțiilor la asigurările sociale în paralel cu o majorare a salariului minim, cu un impact pozitiv asupra bugetului de stat ca urmare a creșterii veniturilor din taxele asupra consumului, în special TVA, ca urmare a faptului că salariile mai mari ar avea un efect pozitiv asupra consumului. În același timp angajatorii nu ar fi afectați de o astfel de măsură deoarece pierderile cu majorarea salariilor ar fi compensate de reducerea cheltuielilor cu asigurările sociale;
- reformarea sistemului de pensii prin reducerea decalajului dintre vârsta de pensionare și speranța medie de viață, oferirea de stimulente pentru prelungirea vieții active, eliminarea schemelor de pensionare anticipată și promovarea unor sisteme eficiente de pensii publice/private (pilonii II și III);
- menținerea cotei unice de impozitare deoarece aceasta reprezintă o condiție necesară pentru asigurarea stabilității fiscale în contextul turbulențelor din mediul economic.

Analiza comparativă a sistemelor și politicilor fiscale din Uniunea Europeană ne conduce la formularea următoarelor **concluzii**.

La nivelul Uniunii Europene există diferențe destul de mari între statele membre în ceea ce privește *gradul de fiscalitate*, de la valori de 48,9% în Danemarca, la valori de 27% în Bulgaria în anul 2010, evidențiind astfel diferențele semnificative dintre statele Uniunii Europene în ceea ce privește politica fiscală. Deasupra mediei UE de 36,1% se situează în ordine descrescătoare Danemarca, Suedia, Belgia, Franța, Austria, Italia, Finlanda, Germania, Olanda, Slovenia, Marea Britanie, Ungaria și Luxemburg. Sub media UE regăsim, tot în ordine descrescătoare, țări precum Cipru, Portugalia, Cehia, Malta, Estonia, Spania, Grecia, Polonia, Irlanda, Slovacia, România, Letonia, Lituania și Bulgaria.

Criza financiară a adus provocări majore pentru finanțele publice în multe state membre ale Uniunii Europene, în special în zona veniturilor care au scăzut semnificativ după o perioadă în care boom-ul economic a antrenat venituri fiscale importante.

În ciuda reducerilor taxelor și impozitelor, Uniunea Europeană rămâne în continuare o zonă de fiscalitate înaltă iar, deși diversitatea fiscală este încă prezentă în statele membre, ultimii ani au adus modificări vizibile în sensul armonizării fiscale.

Structura *impozitelor directe* în Uniunea Europeană evidențiază o diferențiere în cazul acestora între vechii membri și cei noi. Astfel, dacă în cazul vechilor membri ponderile contribuțiilor din impozite directe, indirecte și contribuții sociale în total sunt relativ egale, în cazul noilor membri, cu excepția Maltei, ponderea impozitelor directe în total este ceva mai scăzută. Cea mai mică pondere a impozitelor directe în total la nivelul anului 2010 o întâlnim în Lituania cu 17,3%, Bulgaria cu 18,1%, Slovacia cu 19,3% și România cu 22,1%, țări care fac parte din noii membri ai Uniunii. La polul opus, țările cu cele mai ridicate ponderi ale impozitelor directe sunt: Danemarca (61,4%), Marea Britanie (42%) și Suedia (41,7%).

Cel mai ridicat nivel al *impozitelor indirecte* ca pondere în total impozite îl întâlnim la nivelul anului 2010 în Bulgaria, unde această categorie de prelevări reprezintă circa 55% din total cu peste 17 puncte procentuale mai mult decât media de 37,3%. La polul opus, țara cu cel mai mic nivel al impozitelor indirecte este Belgia cu doar 28,2% din total. Se observă astfel o situație inversă celei din cazul impozitelor directe. Aici țările cu cea mai mare pondere a impozitelor indirecte în total sunt noii membri ai Uniunii Europene iar cele mai reduse ponderi le dețin vechii membri.

Dintre componentele impozitelor indirecte cea mai semnificativă parte este reprezentată de TVA. La nivelul Uniunii Europene se tinde către o uniformizare atât a bazei de impozitare cât și a cotelor de TVA, minimele fiind de 15% iar maximele de 25%.

Accizele reprezintă o sursă importantă de venituri la bugetul de stat, ele reprezentând circa 3,2% din PIB în România în 2009, la un nivel egal cu media Uniunii Europene după ce în ultimii ani s-a situat sub această medie. Armonizarea accizelor în UE prevede atât produsele pentru care se vor aplica acestea cât și nivelul minim de accizare, depozitarea, circulația și controlul acestora.

În ultimii ani a existat o diferențiere a *structurii veniturilor* în funcție de momentul aderării, respectiv dacă vechii membri ai UE tind să aibă o pondere mai importantă a veniturilor din impozitele directe, noii membri tind să se bazeze în mod special pe impozitele indirecte. La nivelul întregii Uniuni Europene, cea mai importantă pondere în PIB în anul 2010 o ocupă veniturile din contribuții sociale (13,9%) urmate de veniturile din impozite directe (13,2%) și indirecte (13,2%).

În Uniunea Europeană se impun, ca o condiție esențială a creșterii economice în următorii ani, instituirea unor cheltuieli publice sustenabile și o consolidare fiscală mai puternică.

Statele membre, în special cele aflate în situația de deficit excesiv, trebuie să mențină creșterea cheltuielilor publice sub rata de creștere a PIB pe termen mediu, în paralel cu prioritizarea unei creșteri sustenabile a cheltuielilor publice în domenii precum cercetarea și inovarea, educație și energie. Unele state membre au nevoie să majoreze impozitele.

În încercarea de a echilibra bugetul de stat fără a accentua efectele negative ale crizei, țările membre au adoptat *reformele* prin care se încearcă aducerea de noi venituri prin majorarea impozitelor, în special a celor adresate firmelor mari sau persoanelor cu venituri mari și taxelor asupra consumului de bunuri de lux, combustibili, țigarete etc., în paralel cu reduceri pentru persoanele sau firmele cu venituri mici, alimente de bază, bio-combustibili etc.

Principalele categorii de impozite care au suferit modificări au fost TVA și accizele, în sensul majorării cotelor standard dar și aplicării de cote reduse pentru anumite categorii de produse de bază cum ar fi alimentele, medicamentele, energia electrică etc.

La capitolul *impozite directe*, majoritatea țărilor membre au adoptat decizii de majorare a taxelor în paralel cu reduceri aplicate firmelor mici, celor care creează noi locuri de muncă sau scutiri pentru firmele care traversează perioade mai dificile.

Deși în zona impozitelor indirecte s-au înregistrat majorări, tendința generală este una de diminuare a fiscalității în cadrul Uniunii Europene, fapt care are implicații adânci în ceea ce privește competiția pe piața europeană. Strategia de la Lisabona își propunea ca până în anul 2010 Uniunea Europeană să urce în fruntea statelor cu cea mai competitivă economie din lume iar odată cu adoptarea monedei unice de mai multe state se prevedea căutarea unei „cooperări consolidate” între țări. În realitate însă agenții economici în căutarea profitului au preferat evitarea impozitelor mari din țările de origine prin relocarea în țări unde, la același grad de risc politic și aceeași capacitate de absorbție a pieței, fiscalitatea este mai redusă (cazul Nokia – România). Ca urmare, statele membre au fost încurajate să adopte măsuri fiscale pentru crearea unui mediu mai favorabil agenților economici.

Majoritatea țărilor au răspuns rapid la criză, adoptând măsuri fiscale în scopul stimulării economiei fără însă să schimbe radical sistemul fiscal. Există în ultima perioadă o serie de *aspecte care ne-au atras atenția deosebită*: utilizarea unor instrumente fiscale inovative, non-tradiționale, respectiv taxe speciale asupra sectorului financiar (asupra riscurilor, tranzacțiilor, plăților bonus și suprataxe pe profit), taxe asupra emisiilor de carbon (licitarea cotelor de emisii), instrumente bazate pe datorii (Facilitatea Internațională de Finanțare, instrumente bazate pe obligațiuni) și surse de finanțare privată prin stimulente publice (parteneriatele public-privat,

schemele bazate pe piață de asigurare, reduceri fiscale); ideea unui impozit pe tranzacții pentru prevenirea speculațiilor, care ar reduce volatilitatea și ar aduce venituri fiscale suplimentare; dezvoltarea unor sisteme fiscale mai neutre în ceea ce privește sursa de finanțare în comparație cu vechile sisteme care făceau mai atractive datoriile fiscale.

Caracteristicile politicii fiscale din România sunt prezentate, sub formă de concluzii, în cele ce urmează.

Importanța în creștere a impozitelor indirecte are implicații directe pentru Uniunea Europeană și implicit pentru România. Aceasta deoarece cele mai multe impozite indirecte, ca urmare a impactului imediat asupra funcționării pieței unice, sunt armonizate, spre deosebire de impozitele directe. Creșterea ratelor de TVA face din lupta împotriva fraudei o necesitate și mai presantă și, de asemenea, accentuează necesitatea pentru abordarea distorsiunilor din regimul de TVA. Revizuirea regimului TVA-ului a început în decembrie 2010, cu prezentarea Cărții Verzi a Comisiei privind viitorul TVA-ului.

De asemenea, toate categoriile de accize au suferit majorări în ultimii ani în încercarea de a se alinia la normele europene. Mai mult, începând cu anul 2010 România a adoptat un nou proiect de lege pentru transpunerea în legislația națională a Directivei 2008/118/CE privind regimul general al accizelor. Acest proiect prevedea ca produsele pentru care era aplicată o acciză procentuală să fie scoase din zona accizelor nearmonizate. În acest caz produsele care ar mai rămâne ca purtătoare de accize nearmonizate ar fi cafeaua verde, prăjită și solubilă, eliminându-se printre altele accizele pentru confecții din blănuri naturale, bijuterii din aur/ platină, parfumuri și iahturi.

În timp nivelurile de venituri se vor schimba, deoarece unele baze de impozitare se vor recupera mai repede decât altele iar măsurile adoptate în anii 2008-2010 oferă unele indicii clare cu privire la tipul de strategie fiscală pe care țara noastră, dar și restul statelor membre, o vor urma. La nivelul UE a existat o tendință clară spre creșterea ratelor impozitelor indirecte, care implică atât TVA cât și accizele.

Numeroase creșteri ale cotelor de impozitare au avut loc în 2010 sau 2011, astfel încât putem aprecia că ponderea impozitelor indirecte în veniturile totale va urma să crească în următorii ani, pentru multe țări.

Implicațiile modificărilor în zona *impozitelor directe* asupra politicilor UE sunt mai puțin directe, din cauza faptului că acestea nu sunt încă armonizate. În ultimii ani tendința generală în acest domeniu a fost de reducere a impozitelor asupra forței de muncă, ceea ce a generat efecte pozitive ca urmare a faptului că, în general, ratele ridicate de impozitare a forței de muncă au ca rezultat o creștere a ratei șomajului.

Dacă privim evoluția impozitelor asupra persoanelor juridice observăm că acestea au înregistrat, începând cu anii '90, o tendință de reducere considerabilă în toate statele membre ale UE. Ritmul de scădere a încetinit ușor începând cu anul 2005, însă odată cu începutul crizei economice ritmul reducerilor a încetinit continuu și chiar s-a oprit. Mai mult, unele state au acționat în sensul lărgirii bazei de impozitare a companiilor în perioada 2008-2010 iar, cu toate că multe guverne au introdus facilități fiscale pentru sprijinirea întreprinderilor, au fost luate și o serie de măsuri în sensul limitării posibilităților de deduceri fiscale.

În România, după anul 2005 a intrat în vigoare cota de impozitare a veniturilor de 16%, la fel ca și în cazul profitului, înlocuind astfel cotele de 18% până la 40% percepute anterior. Anul 2011 aduce noi modificări, printre care: posibilitatea optării pentru impozitul anticipat de 10% sau un impozit final de 16%. Astfel, persoanele care obțin venituri din anumite activități independente, pentru care impozitul se calculează sub formă de plăți anticipate, aplicând o cotă

de impunere de 10% la venitul brut, vor putea opta pentru impunerea veniturilor cu o cotă de 16% impozit final; reintroducerea impozitului de 3% pe veniturile microîntreprinderilor și impozitarea cu 16% a veniturilor nedeclarate a căror natură nu este cunoscută la momentul controlului de către ANAF. Impozitarea veniturilor nedeclarate vizează persoanele fizice care au făcut cheltuieli sau care dețin elemente de patrimoniu mai mari cu 10%, dar nu mai puțin de 50.000 de lei, decât veniturile declarate și impozitate. Aceste venituri nedeclarate a căror natură nu este cunoscută vor fi impozitate cu 16%.

Se menține astfel, în ciuda crizei economice, cota de impozitare de 16% iar pentru perioada 2012-2013 nu se întrevăd schimbări ale acesteia.

Pentru perioada următoare, Strategia fiscal-bugetară a României pentru 2012-2011, care include parametrii macroeconomici conveniți cu Fondul Monetar Internațional, Comisia Europeană și Banca Mondială, vizează reduceri suplimentare ale cheltuielilor publice și implicit ale deficitului bugetar.

Măsurile privind politica fiscală adoptate în ultimii ani ca răspuns la criza economico-financiară cu care s-a confruntat România au avut un impact semnificativ asupra presiunii fiscale care, împreună cu oscilațiile de la nivelul PIB, au determinat o evoluție sinuoasă a veniturilor bugetare.

Considerăm că în România sunt necesare în continuare eforturi către o mai echitabilă *redistribuire a fiscalității* prin intermediul unei colectări mai eficiente a impozitelor și susținerea unei creșteri economice sustenabile și se impune elaborarea unei politici fiscale care să continue *lupta împotriva evaziunii fiscale*.

***Analiza politicii fiscale din România și Ungaria* fundamentează următoarele **concluzii**.**

Atât în cazul Ungariei cât și în cazul României se observă o situație de dezechilibru anterior crizei financiare. Dacă Ungaria a sesizat pericolul începând cu anul 2006 și a adoptat încă de atunci o serie de măsuri pentru depășirea obstacolelor, România a continuat o creștere economică nesustenabilă care a contribuit la adâncirea dezechilibrelor.

În urma măsurilor adoptate de Ungaria, previziunile pentru 2011 indicau un surplus bugetar de 2% din PIB urmat în 2012 de un deficit de 2,5% din PIB și 2,2% în 2013, în comparație cu România care prognozează deficite asemănătoare pentru perioada 2013-2014.

Situația bugetelor publice a ambelor țări anterior anului 2008, la care s-au adăugat efectele negative ale crizei economico-financiare globale au îngreunat adoptarea unor măsuri fiscale care să favorizeze depășirea acestei perioade extrem de dificile. Totuși, în ambele cazuri strategia fiscal-bugetară pe termen mediu care a intrat în vigoare începând cu anul 2011 aduce o serie de modificări fiscale în urma cărora se prognozează o evoluție pozitivă a bugetelor de stat.

Ca o regulă generală a ultimilor ani, Ungaria a cunoscut o creștere importantă a gradului de fiscalitate. Deși după o creștere semnificativă de 2,7 puncte procentuale a gradului de fiscalitate în perioada 2006-2008 (de la 37,3% în 2006 la 40% în 2008), anii 2009 și 2010 au adus o ușoară diminuare a valorii acestuia, totuși *Ungaria se numără printre țările cu un grad al fiscalității ridicat*, atingând valori comparabile cu cele ale vechilor membri ai Uniunii Europene.

Comparativ cu evoluția Ungariei, în România singurele categorii de venituri care au înregistrat creșteri ale ponderii în PIB în perioada 2006-2009 au fost veniturile din impozite directe care au crescut cu circa 0,6 puncte procentuale și veniturile din contribuții sociale care cresc în această perioadă tot cu 0,6 puncte procentuale. Totuși România pierde începând cu anul 2009 titlul de “țara cu cea mai redusă presiune fiscală din Uniunea Europeană” în fața Letoniei.

În perioada 2006-2009 cele două state au avut o evoluție extrem de diferită însă, în nici unul dintre cele două cazuri, măsurile luate anterior crizei economice nu au fost suficiente pentru

a le proteja de efectele negative ale perioadei următoare. Mai mult, ambele țări au înregistrat creșteri ale deficitelor bugetare în anul 2009 iar măsurile anticriză adoptate au început să producă beneficii începând cu anul 2011.

În anul 2010 *ambele state înregistrează o tendință de majorare a ponderii în PIB a veniturilor din impozite indirecte și de reducere a ponderii în PIB a veniturilor din impozite directe și din contribuții sociale.*

După scăderi majore în zona *impozitării companiilor*, Ungaria a decis creșterea cotei de impozitare a profitului de la 16% în 2004 la 19% în 2010 ca răspuns la efectele negative ale crizei economice. Deși o cotă redusă de 10% se menține încă în vigoare, asemenea majorări ale impozitării companiilor pot produce efecte nedorite mai ales în această perioadă în care majoritatea țărilor se luptă pentru a găsi măsuri eficiente de stimulare a mediului economic. Taxa de 20% în 2010 asupra dobânzilor la depozite a fost redusă la 16% începând cu ianuarie 2011.

La polul opus, România a optat pentru menținerea neschimbată a cotei unice, chiar dacă aceasta a însemnat majorări în alte categorii de impozite cum ar fi cele asupra consumului – TVA și accize și cele asupra veniturilor persoanelor – introducerea impozitării veniturilor din dobânzi (16%), a veniturilor din jocuri de noroc (25%) și a tichetelor de masă (16%). Aceste măsuri au avut drept scop atenuarea impactului crizei asupra economiei românești și încercarea de menținere sau chiar creștere a locurilor de muncă disponibile pe piață.

La capitolul *impozit pe venit*, cele două țări analizate au adoptat un sistem al impozitării cât se poate de diferit. Dacă România a optat începând cu anul 2005 pentru cota unică, renunțând la vechiul sistem bazat pe clase de impozitare, Ungaria și-a menținut până în 2010 politica de impozitare diferită a veniturilor reduse, respectiv ridicate. Un avantaj al sistemului ungar este acela de a permite statului obținerea unui venit ridicat din impozitarea la cote înalte a veniturilor mari și, în același timp, protejarea persoanelor cu venituri mici prin aplicarea unor cote reduse. Situația se schimbă însă începând cu anul 2011, când noul sistem fiscal ungar aduce modificări majore, apropiindu-se astfel de cel românesc. Conform noilor prevederi, cota de impozit asupra veniturilor din salarii, dividende și dobânzi care intră în vigoare de la 1 ianuarie 2011 este aceeași ca și în țara noastră, respectiv 16%.

În ultimii ani Ungaria încearcă o simplificare a sistemului de impozitare, motiv pentru care a decis eliminarea deducerilor personale din impozitul pe venit spre deosebire de țara noastră unde acestea rămân în vigoare. Pentru a echilibra efectul acestor eliminări există, totuși, în Ungaria, o serie de beneficii pentru anumite categorii de persoane precum și o serie de excepții de la impozitul pe venit.

În scopul depășirii perioadei de criză ambele state au adoptat o serie de măsuri care vizează impozitarea veniturilor. Pentru România, cele mai importante modificări au vizat impozitarea veniturilor din activități agricole cu 2% din venitul brut începând cu anul 2009; începând cu anul 2010 impozitarea veniturilor din dobânzi, a tichetelor de masă și a veniturilor din jocurile de noroc și majorarea din 2011 a cotei contribuțiilor la sistemul privat de pensii obligatorii de la 2,5% la 3% din veniturile brute ale salariaților.

În același timp au fost adoptate și o serie de scutiri printre care: scutirea temporară de la impozitul pe câștigurile de capital din tranzacționare de valori mobiliare pe piața bursieră românească, creșterea deductibilității pentru pensiile facultative și contribuțiile de sănătate din veniturile corporative și personale și reducerea de la 16% la 10% a impozitului pentru dividendele plătite de o întreprindere română unei persoane juridice rezidente într-un alt stat membru al Uniunii Europene.

În cazul Ungariei cele mai importante modificări ale Codului fiscal în domeniul impozitării veniturilor au fost: începând cu anul 2010 cele mai multe dintre beneficiile

neimpozabile devin impozabile, eliminarea din 2011 a claselor de impozitare a veniturilor și majorarea sumelor ce pot fi deduse de familii din baza de impozitare.

Ultimii ani au determinat ambele state să-și reconsidere politica fiscală *în domeniul contribuțiilor sociale*. În aceste condiții s-au adoptat măsuri de creștere a cotelor de impozitare mai ales în ceea ce privește contribuțiile angajaților pentru a nu spori presiunea fiscală asupra firmelor.

Măsurile adoptate de România au vizat în principal creșteri ale anumitor cote de impozitare fără modificări majore în normele de impozitare. Ungaria însă a adoptat măsuri mai ample care vizau eliminarea unor impozite, majorarea și/sau diminuarea anumitor impozite sau praguri de impozitare precum și introducerea de noi forme de impozitare.

În ceea ce privește *veniturile bugetare din TVA* se observă o tendință opusă a celor două state. Pe de o parte, în Ungaria în perioada anterioară crizei economice s-a urmărit reducerea cotelor de TVA, fapt care a avut drept consecință o reducere semnificativă a ponderii veniturilor din TVA în PIB și în total venituri fiscale. Pe de altă parte, România a înregistrat creșteri continue ale acestor categorii de venituri în perioada 2004-2008, fapt pentru care în anul 2008 ponderea TVA în PIB al României depășea cu mult valorile înregistrate de Ungaria.

Declanșarea și propagarea crizei economice au însemnat pentru ambele state necesitatea adoptării unor măsuri importante în scopul atenuării efectelor negative. În aceste condiții, taxa pe valoarea adăugată s-a dovedit a fi un mecanism eficient de acțiune utilizat atât de Ungaria și România cât și de alte state ale Uniunii Europene.

Cu o cotă standard mai ridicată decât a României anterior crizei economice, Ungaria a majorat cota cu 5 puncte procentuale, de la 20% la 25%, de la jumătatea anului 2009. Un an mai târziu, la jumătatea anului 2010, România adoptă aceeași măsură majorând cota standard de TVA de la 19% la 24%. Modificările în sfera impozitelor pe consum au fost adoptate pentru a evita creșterea presiunii fiscale asupra firmelor prin majorări ale impozitelor pe profit și asupra persoanelor fizice prin majorări ale impozitelor pe venit. Deși modificări ale legislației au avut loc și în aceste zone, ele au fost de mică amploare comparativ cu cele care vizează impozitele pe consum.

În sfera *accizelor* situația ambelor state este asemănătoare, se tinde către o legislație armonizată cu prevederile Directivelor Uniunii Europene. Dacă Ungaria a demarat acțiunea de armonizare mai devreme și cu pași mai rapizi, România a adoptat o cale ceva mai lentă. În ceea ce privește nivelul cotelor practicate este ușor vizibil faptul că România a încercat menținerea acestora la un nivel cât mai apropiat de minimul impus de Uniune și, în unele cazuri, chiar sub minimul Uniunii. Acest lucru a fost posibil mai ales în sfera accizelor la combustibili prin utilizarea de biocombustibili. Pe de altă parte, Ungaria practică, în toate categoriile, cote mult peste minimul impus, numărându-se printre țările cu accize ridicate.

În ceea ce privește evoluțiile ultimilor ani nu trebuie uitat punctul de pornire al celor două state anterior crizei economice precum și gradul în care criza a afectat fiecare națiune în parte. În Ungaria efectele negative și-au făcut simțite prezența aproximativ în toamna lui 2008, însă această țară se confrunța încă din anul 2006 cu un deficit bugetar major. Ca urmare a intensificării unor probleme în sistemul fiscal ungar, anul 2006 a însemnat cel mai mare dezechilibru din Uniunea Europeană în paralel cu o creștere accentuată a îndatorării sectorului public. Gradul ridicat al fiscalității pe care îl întâlnim în prezent în Ungaria este în cea mai mare parte rezultatul măsurilor adoptate la vremea respectivă în scopul reducerii deficitului bugetar. Situația țării, deja dificilă, a fost din nou încercată începând cu anul 2008 când planul de reducere a deficitului bugetar s-a confruntat cu nevoia statului de a limita efectele crizei economice care a atins Ungaria.

În același timp, România înregistra, la rândul ei, un deficit bugetar însă de natură diferită. Slaba gestionare a boom-ului economic anterior crizei a cauzat un grav dezechilibru bugetar prin cheltuirea acestor venituri suplimentare. La finele anului 2008, la fel ca și în cazul Ungariei, criza economică cu efectele ei pătrunde și în România, însă țara noastră continuă o creștere economică nesustenabilă, fapt care alimentează în continuare deficitul de cont curent.

Ultimii ani au reprezentat pentru ambele state modificări majore ale sistemelor fiscale în scopul reducerii deficitelor și depășirii crizei economice pe fondul relansării lente a economiei europene.

În ceea ce privește *coordonarea politicii fiscale în Uniunea Economică și Monetară Europeană* se pot face următoarele **aprecieri**.

În cazul unei uniuni monetare caracterizate de independență bugetară, necesitatea unui cadru comun pentru politicile fiscale este justificată în măsura în care lipsa de prudență ar da naștere unui comportament neglijent. Această problemă apare în cazul în care o țară participantă acționează știind că nu va răspunde deplin pentru consecințele faptelor sale. În UEM, această situație ar putea apărea în cazul în care un stat membru își asumă deficite bugetare ridicate și acumulează datoriile în speranța că nu va răspunde integral pentru costurile unor asemenea acțiuni, având în vedere că ceilalți membri UEM ar urma să suporte o parte a costurilor. Datorită acestei incertitudini și a concluziilor existente în sensul tendinței de acumulare a datoriilor, statele membre au optat pentru un cadru bugetar bazat pe reglementări.

În contextul economic actual caracterizat prin instabilitate și incertitudine, fiscalitatea joacă un rol deosebit mai ales în statele unde se încearcă o accelerare a eforturilor de *consolidare fiscală*. O atenție deosebită revine acum eforturilor de majorare a încasărilor bugetare, evitând în același timp afectarea creșterii economice în economiile deja fragile. Mai mult, modificările aduse politicilor fiscale naționale au rolul atât de a încerca soluționarea problemelor cu care acestea se confruntă dar, în același timp, să conducă la atingerea obiectivelor de politică națională.

În contextul crizei financiare globale, unele state membre ale UE au anunțat măsuri suplimentare privind politicile fiscale, pentru a asigura îndeplinirea obiectivelor de consolidare fiscală și pentru a întări temeiul juridic al normelor fiscale naționale.

Consolidarea fiscală și reformele structurale trebuie corelate pentru a stimula încrederea, perspectivele creșterii economice și crearea de locuri de muncă. Prin urmare, Consiliul guvernatorilor BCE recomandă tuturor autorităților guvernamentale din zona euro să implementeze, cu fermitate și promptitudine, reforme structurale substanțiale și cuprinzătoare, care vor contribui la consolidarea competitivității economiilor respective și la sporirea flexibilității și a potențialului acestora de creștere pe termen lung.

Politicii fiscale îi revine responsabilitatea primară de a pune la dispoziție flexibilitatea solicitată în vederea realizării politicii economice naționale în statele membre ale Uniunii Monetare Europene, având în vedere că:

- în prezent, nu există o cooperare deplină între politicile fiscale și monetare în UME, astfel că dezvoltarea modelelor economice, fiscale, monetare și politicilor de coordonare nu progresaază. Politicile de coordonare fiscală și monetară în UME rămân unele dintre cele mai mari provocări din întreg sistemul UME;
- îmbinarea politicilor europene este necesară pentru că, politica fiscală fiind un puternic instrument economic, afectează cererea națională și are efecte directe și indirecte în statele membre. Există două principale politici economice interconectate ce au rolul de a înlătura

aceste efecte: prin a elimina efectele secundare fiscale dintr-un stat membru în alte state membre și prin a stabili presiunile inflaționiste;

- în prezent, politica monetară comună este cea care are principala responsabilitate pentru stabilizarea impactului politicilor fiscale expansive. Au fost definite modele concrete de coordonare pentru a elimina problemele macroeconomice, cum ar fi: *beggar-thy-neighbour situation* (tratează efectele secundare negative fiscale rezultate în urma politicii fiscale expansioniste care se desfășoară într-un stat membru, în comparație cu alte state membre participante la UEM), *free-rider possibility* (când un stat membru utilizează sistematic efectele secundare pozitive fiscale care decurg din alte state membre ale UEM), *bail-out* (când statele membre au stimulente pozitive de implementare a politicilor expansive fiscale cu datorii majore și a stocurilor de deficit, deoarece ele cred că există întotdeauna sprijinul final financiar al BCE în UEM dacă este necesar, în caz de criză financiară);
- relația dintre datoriile și normele de deficit este de maximă importanță pentru politicile fiscale naționale, precum și pentru obiectivele de autoritate monetară comună, inflație scăzută și stabilă și rate ale dobânzilor mici;
- împrumuturile excesive într-o țară vor conduce la nivelul ratelor dobânzii monetare în întreaga uniune; dacă statele membre continuă să emită datorii publice din ce în ce mai multe în UEM, situația va conduce la o criză politico-economică, cu o problemă de parazitism și ineficiență economică majoră, în întreaga zonă euro. Ca soluție ar fi impunerea unor constrângeri fiscale în statele membre sau consolidarea angajamentului BCE cu privire la obiectivele sale principale.

Astfel, principala provocare este de a găsi o soluție politică optimă în măsura în care statele membre să răspundă și să facă ajustări naționale pentru creșterea coordonării politicii fiscale în contextul UEM.

Tratatul privind stabilitatea, coordonarea și guvernarea în Uniunea Europeană adoptat la sfârșitul lunii ianuarie 2012 era necesar pentru a preveni o sporire a vulnerabilității zonei euro, cu consecințe grave asupra pilonului economic al UE. În ceea ce privește România, se impunea semnarea acestui tratat și numai din considerente precum impactul economic produs la nivel mondial de un eventual șoc al destrămării zonei euro sau rezolvarea unor probleme structurale ale economiei naționale.

Uniunea Europeană influențează politicile fiscale ale statelor membre pentru ca aceasta să contribuie la realizarea obiectivelor sale principale, prin *coordonarea fiscală*. O astfel de coordonare între diferitele țări se poate dovedi a fi extrem de dificilă, evidențiind interese naționale diferite. În aceste condiții era necesar un acord de implementare între statele membre care să asigure respectarea de către fiecare stat a acestui obiectiv.

Guvernanța economică la nivel european se definește prin câteva aspecte esențiale:

- *Pactul de stabilitate și creștere*, care este în curs de consolidare, prin introducerea unor modificări menite să:
 - permită componentei corective a Pactului să ia mai bine în considerare interacțiunea dintre datorie publică și deficit bugetar, mai ales în țările puternic îndatorate, unde datoria publică depășește 60% din PIB;
 - accelereze procedura în caz de deficit excesiv și să facă impunerea sancțiunilor semiautomată - în acest sens, în cadrul Consiliului va fi nevoie de o majoritate calificată nu atât pentru a aproba, cât mai ales pentru a respinge o propunere de sancționare înaintată de Comisie;

- amelioreze cadrele bugetare naționale, abordând aspectele contabile și statistice, precum și practicile în materie de previziuni.
- *Semestrul european*, care include primele șase luni ale fiecărui an și reprezintă perioada pe durata căreia are loc coordonarea politicilor bugetare, macroeconomice și structurale ale statelor membre, pentru ca acestea să poată să țină cont de recomandările UE în luarea deciziilor cu privire la bugetul național și la alte aspecte de interes economic.
- *Pactul euro plus*, la care au aderat în martie 2011 statele membre ale zonei euro și alte șase țări care nu fac parte din zona euro (Bulgaria, Danemarca, Letonia, Lituania, Polonia și România). Pactul vizează domenii precum competitivitate, ocuparea forței de muncă, viabilitatea finanțelor publice și consolidarea stabilității financiare.

În general, politica fiscală este privită ca o componentă a suveranității naționale. ***Particularitățile politicii fiscale la nivelul Uniunii Europene*** derivă din faptul că sistemele fiscale ale statelor membre se deosebesc substanțial, în primul rând datorită diferențelor de natură economică, socială, istorică, culturală și politică, dar și din punctul de vedere al modului în care sunt definite și concepute sistemele naționale de impozitare.